

O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMI SALOHİYATI

Shukurova Ra'no Qahorovna

Samarqand turizm va madaniy meros texnikumi o'qituvchisi

Toxirov San'atjon

*Samarqand turizm va madaniy meros texnikumi, MX-125 guruh (dual)
talabasi*

Annotatsiya: Ziyorat turizmi, ayniqsa, boy diniy va madaniy merosga ega mamlakatlarda global turizmning eng tez rivojlanayotgan segmentlaridan biriga aylandi. Qadimgi Ipak yo'li chorrahasida joylashgan O'zbekistonda muhim islomiy muqaddas joylar va tarixiy yodgorliklar mavjud bo'lib, ular ham mahalliy, ham xalqaro ziyoratchilarni o'ziga jalb qiladi. Ushbu maqolada O'zbekistonda ziyorat turizmining salohiyati o'rganiladi, uning iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy ta'siri tahlil qilinadi, mavjud muammolar Tadqiqot xalqaro va milliy adabiyotlar, rasmiy hisobotlar va statistik ma'lumotlar tahliliga asoslangan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, diniy meros, barqaror turizm, O'zbekiston, YUNESKO, BTT (Butunjahon Turizm Tashkiloti).

O'zbekiston mustaqillikka erishgan buyon ijtimoiy hayotning barcha sohalarida keng ko'lamli islohatlar amalga oshirilmoqda va ushbu islohotlarning asosiy maqsadi mamlakat iqtisodiyotini yanada rivojlantirish va o'zbek xalqining turmush farovonligini oshirish ko'rsatkichidir. Hozirgi kunda milliy iqtisodiyotga yuqori daromad keltiradigan istiqbolli tarmoqlardan biri bu turizm sohasidir, deb alohida ta'kidlagan yurtimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev, - O'zbekiston turizm sohasida katta salohiyatga ega davlatdir. Mamlakatimizda 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros ob'ektlari mavjud va ularning aksariyati YuNESKO ro'yxatiga kiritilgan. Shu bilan birga, mamlakatimizning o'ziga xos tabiati, go'zal dam olish zonalari imkoniyatlaridan foydalangan holda yangi sayyohlik yo'nalishlarini ochish mumkin.¹⁶

Turizm O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va o'sishida muhim o'rin tutadi va keyingi yillarda turizmning boshqa sohalar qatori mamlakatda ziyorat turizmini rivojlantirishga katta e'tibor berilmoqda. Hozirgi kunga kelib, dunyoda ibodat va ziyoratgohlarni o'rganishga qiziqish kuchaygan, chunki muqaddas joylar insonlar kundalik hayotining ajralmas qismi bo'lib kelmoqda.

Ziyorat turizmi ma'naviy, madaniy va tarixiy qiziqishlar bilan

¹⁶ Mirziyoyev, Sh. (2018). *2017-2022 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning 5 ta ustuvor yo'nalishi*. Toshkent.

rag‘batlantirilgan diniy turizmning o‘ziga xos shaklini ifodalaydi. BTT (Butunjahon Turizm Tashkiloti) ma’lumotlariga ko‘ra, diniy turizm har yili butun dunyo bo‘ylab yuz millionlab sayohatlarni tashkil qiladi. Boy muqaddas merosga ega mamlakatlar ziyorat turizmini milliy turizm strategiyalariga tobora ko‘proq integratsiyalashmoqda.¹⁷ O‘zbekistonda ziyorat turizmi musulmonlar uchun muqaddas Buxoro va Samarqand shaharlari bo‘lganligi sababli salmoqli rivojlanish salohiyatiga ega. Islom diniga e’tiqod qiluvchilar uchun bu qadimiy hududlarda ko‘plab muqaddas maskanlar mavjud.

O‘zbekiston tarixan Islom sivilizatsiyasining markazi bo‘lib, Imom al-Buxoriy va Bahouddin Naqshband kabi taniqli allomalarni yetishtirib bergan. Ularning maqbaralari va Samarqand va Buxoro kabi shaharlarda ko‘plab muqaddas joylarning mavjudligi ziyorat turizmini rivojlantirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Diniy turizm global akademik adabiyotlarda keng o‘rganilgan. Timoti va Olsen kabi tadqiqotchilar ziyorat turizmini to‘liq yoki qisman diniy sadoqat bilan rag‘batlantirilgan sayohat deb ta’riflaydi.¹⁸ Xuddi shunday, BTT hisobotlarida diniy turizmning iqtisodiy va madaniyatlararo muloqot jihatlari ta’kidlangan.¹⁹

O‘zbek akademik munozaralarida X. Abdukarimov kabi tadqiqotchilar O‘zbekistondagi ziyorat turizmi ham ma’naviy, ham ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega ekanligini ta’kidlaydilar.²⁰ R. Saidovning so‘zlariga ko‘ra, madaniy merosni saqlash va turizmni rivojlantirishni integratsiyalash asosiy muammo bo‘lib qolmoqda.²¹

O‘zbekiston hududida ko‘plab islomiy ziyoratgohlar joylashgan. Samarqand yaqinidagi Imom al-Buxoriy maqbarasi Markaziy Osiyodagi eng ko‘p tashrif buyuriladigan ziyoratgohlardan biridir. U har yili minglab sayyohlarni, ayniqsa, musulmonlar ko‘pchilikni tashkil etuvchi mamlakatlardan tashrif buyuradi.²² Samarqandda Imom al-Buxoriydan boshqa ziyoratgohlar, xususan, Mahdumi A’zam, Shohi-Zinda ansambli, Xo‘ja Abdu Darun maqbarasi, Xazrati Xizr masjidi, Nuriddin Basir maqbarasi, Burxoniddin Sagarjiy (Ruhobod) maqbarasi, Cho‘ponning otasi maqbarasi, Xo‘ja Ahror qabri, Doniyor payg‘ambar (Muqaddas Daniil) maqbarasi kabi qator

¹⁷ UNWTO (2014). Religious Tourism in Asia and the Pacific. Madrid: UNWTO, p. 9.

¹⁸ Timothy, D. & Olsen, D. (2006). Tourism, Religion and Spiritual Journeys. London: Routledge, p. 15.

¹⁹ UNWTO (2018). Tourism and Culture Synergies, p. 27.

²⁰ Abdukarimov, X. (2019). O‘zbekistonda ziyorat turizmi rivoji. Toshkent: Iqtisodiyot, 42 bet.

²¹ Saidov, R. (2020). Madaniy meros va turizm integratsiyasi. Samarqand, 88 bet.

²² National Tourism Report of Uzbekistan (2022), p. 18.

ziyoratgohlar mavjud.

Buxorodagi Naqshbandiya majmuasi, Bahouddin Naqshband bilan bog'liq bo'lib, so'fiylik ziyoratining yana bir yirik markazini ifodalaydi. Buxoro viloyatidagi diniy ziyoratgohlar Kalon Masjidi, Somoniy maqbarasi, Boloxovuz Masjidi, Magoki Attoriy Masjidi, Habib Xavuz Ansambli, Nodir Devon Begi Xonaqosi, Namozgoh Masjidi, Chashmai Ayub maqbarasi, Fayzobod Xonaqosi, Xo'ja Zayniddin Masjid – Honaqosi, Xazrati Bahouddin Naqshbandiy maqbarasi, Abduxoliq G'ijduvoni maqbarasi. Xorazm viloyati ham ziyoratgohlarga boy bo'lib, viloyatning diniy yodgorliklari – Said Alovuddin maqbarasi, Juma Masjidi, Pahlavon Mahmud maqbarasi, Muxtor Vali maqbarasi, va boshqalar mavjud.

Bundan tashqari, Samarqand va Buxoro kabi tarixiy shaharlar YuNESKOning Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan bo'lib, bu ularning global miqyosda tan olinishini oshiradi.

Ziyorat turizmi quyidagi muhim yo'nalishlarga hissa qo'shadi:

- Mehmondo'stlik va transport sohalarining o'sishi;
- Mahalliy jamoalarda ish o'rinlarini yaratish;
- Hunarmandchilik va madaniy sanoatni rivojlantirish;
- Xorijiy valyuta oqimining ko'payishi.

Milliy turizm statistikasiga ko'ra, vizalarni liberallashtirish islohotlaridan so'ng xorijiy sayyohlar soni sezilarli darajada oshdi.²³ Diniy turizm O'zbekistonning turizm strategiyasining ustuvor tarmoqlaridan biri sifatida belgilangan.

Ziyorat turizmi salohiyatiga qaramay, bir qator qiyinchiliklarga duch kelmoqda:

- Xalqaro marketingning yetarli emasligi;
- Qishloq muqaddas joylarida infratuzilmadagi bo'shliqlar;
- Ko'p tilli xizmatlarning cheklanganligi;
- Raqamli transformatsiyaga ehtiyoj;
- Saqlash va tijoratlashtirishni muvozanatlash.

Haddan tashqari turizm va merosning tanazzulga uchrashining oldini olish uchun barqaror boshqaruv modellari juda muhimdir.

O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqilmoqda va respublikamizga tashrif buyuradigan turizm imkoniyatlari to'g'risida jahon hamjamiyatini xabardor qilish masalasiga e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonda yangi sayyohlik brendini rivojlantirish, tashrif buyuruvchilar uchun barcha zarur shart-sharoitlarni yaratish, tashrif buyuruvchilar talablarini inobatga olgan holda mavjud sayyohlik

²³ Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi, 2022, 12-bet

yo‘nalishlarini takomillashtirishga katta e‘tibor qaratildi. Turkiya, Eron, Pokiston, Malayziya, Indoneziya, Birlashgan Arab Amirliklari va boshqa mamlakatlardan kelgan sayyohlar soni O‘zbekistonga tashrif buyurish yo‘nalishida ko‘paygan. 2019 yil may oyida Samarqandda “Buyuk Ipak yo‘li kurortida ziyorat turizmining qayta tiklanishi” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya bo‘lib o‘tdi.

O‘zbekiston ziyorat turizmini rivojlantirish uchun katta tarixiy, ma‘naviy va madaniy resurslarga ega. Dunyo miqyosida tan olingan islom olimlari, YuNESKO merosi shaharlari va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanadigan turizm islohotlarining mavjudligi o‘rish uchun qulay sharoit yaratadi. Biroq, barqaror rejalashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va xalqaro miqyosda targ‘ibot qilish ushbu sohaning barcha salohiyatini ochish uchun juda muhimdir. Strategik boshqaruv bilan ziyorat turizmi O‘zbekistonning iqtisodiy diversifikatsiyasi va madaniy diplomatiyasiga sezilarli hissa qo‘shishi mumkin. Ziyorat turizmini kengroq barqaror turizm doiralariga integratsiya qilish uzoq muddatli raqobatbardoshlikni oshirishi mumkin.

FOYDALINGAN ADABIYOTLAR

1. Abdukarimov, X. (2019). O‘zbekistonda ziyorat turizmi rivoji. Toshkent: Iqtisodiyot, p. 42.
2. National Tourism Report of Uzbekistan (2022), p. 18.
3. Mirziyoyev, S. (2018). 2017-2022 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirishning 5 ta ustuvor yo‘nalishi. Toshkent.
4. Saidov, R. (2020). Madaniy meros va turizm integratsiyasi. Samarqand, 88 bet.
5. Timothy, D. & Olsen, D. (2006). Tourism, Religion and Spiritual Journeys. London: Routledge, p. 15.
6. UNWTO (2014). Religious Tourism in Asia and the Pacific. Madrid: UNWTO, p. 9.
7. UNWTO (2018). Tourism and Culture Synergies, p. 27.